

Валентина Миколаївна КОРПУСОВА,
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
Інституту археології НАН України
(Київ, Україна)
<https://orcid.org/0000-0001-5601-3677>
VMKorpusova@gmail.com

СТОРИНКИ (АВТО)БІОГРАФІЇ ВІКТОРА ПЕТРОВА (ДОМОНТОВИЧА) ПІД КУТОМ ЗОРУ АВТОРСЬКОГО ТЕКСТУ ПРО ПОСПОЛИТЕ БАРОКО

Мета розвідки — дослідити кризь призму (авто)біографії видатного українського мислителя, письменника, доктора філологічних наук, професора В. П. Петрова (Домонтовича) (1894–1969) наратив «посполите бароко», який він залучив у художній твір «Болотяна Лукроза» відповідно до авторського задуму; визначити вплив посполитого бароко на автора. **Методологія** дослідження ґрунтується на історіософській концепції В. П. Петрова (Домонтовича). **Наукова новизна** полягає в тлумаченні через призму (авто)біографії В. Петрова збереження традицій Гетьманщини у повсякденному житті селян Баришівки та інших сіл у 1921–1923 рр. як його науково-культурологічного відкриття, названого письменником «посполите бароко». Досліджено науковий текст про посполите бароко на перетині різних гуманітарних дисциплін. Доведено, що це явище є неодмінним складником бароко, що містить створену В. Петровим комбінацію матеріального, соціально-економічного виміру нижчих верств українського суспільства — посполитого козацтва, та культурно-мистецького виміру верхніх верств — козацької старшини і вищого духовенства. Показано вплив посполитого бароко на автора. **Висновки.** Наратив «посполите бароко» розглядається як культурологічний текст. Наукове відкриття В. П. Петровим посполитого бароко відображає особливості його особистості: аналітичний розум, наукову спостережливість, інтелект та системне мислення. Це явище поглиблює сучасні уявлення про зміст бароко. Живий приклад посполитого бароко, представлений селянами Баришівки в період із 1920 до 1923 р., позитивно вплинув на життя і творчість ученого, на його неймовірну працездат-

ність та наукове прагнення синтезу. Вплив посполитого бароко стимулював В. П. Петрова (Домонтовича) до створення великого інтелектуального доробку, що, як і його біографію, досі недостатньо досліджено.

Ключові слова: Віктор Платонович Петров, В. Домонтович, бароко, посполите бароко, Болотяна Лукроза, інтелектуальна / наукова (авто)біографія, Гетьманщина.

Віктор Платонович Петров (Домонтович) (1894–1969) – український мислитель, учений, письменник, професор, доктор філологічних наук, залишив багатогранну (авто)біографічну й інтелектуальну спадщину, яка дотепер не осягнута й вивчена лише фрагментарно [4, с. 22; 5]. Дається взнаки розпорошеність великого масиву творів, матеріалів, документів В. П. Петрова (Домонтовича) по різних архівах України, РФ, Польщі, Німеччини, США [4, с. 22]. Окрім того, його матеріали в архівах органів держбезпеки України та РФ досі зберігаються під грифом «таємно». Але основна причина того, що інтелектуальна спадщина діяча досі не осягнута, полягає в тому, що багато його думок випереджали час, у специфіці авторського почерку, у його історіософській концепції.

Серед інтелектуального доробку В. П. Петрова (Домонтовича) майже недослідженим залишається його наукове відкриття посполитого бароко. Досліджуючи це явище крізь призму (авто)біографії В. П. Петрова (Домонтовича), маємо розв'язати такі завдання: окреслити обставини і час відкриття посполитого бароко; визначити специфічні риси авторського почерку, що дають змогу осягнути концепт «посполите бароко» та його втілення в (авто)біографічному творі «Болотяна Лукроза»; розкрити зміст цього явища, з'ясувати вплив посполитого бароко на автора.

Зауважимо, що наратив «посполите бароко», який запропонував В. Петров у 1946 р., відповідає сучасному науковому напрямку культурології. Цей аспект його спадщини найменш вивчений, а початок його дослідження пов'язаний з активним студіюванням інтелектуального доробку В. П. Петрова (Домонтовича) в ХХІ ст. Першу спробу осмислити філософію вченого зробив С. Руденко в 2003 р. на конференції «В. П. Петров (Домонтович, Бер) – видатний мислитель, письменник, учений», організованій кафедрою української філософії філософського факультету КНУ імені Тараса Шевченка. Згодом він показав значення історіософської концепції В. П. Петрова (Домонтовича) для формування сучасної на-

укової філософської думки в Україні [14; 15]. Даниною визнання культурологічних і історіософських студій В. Петрова (Домонтовича) з нагоди 110-ї річниці його народження стала перша публікація тематичної збірки його текстів, опублікована як окремий розділ під назвою «Спадщина» в журналі «Студії мистецтвознавчі» Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України 2005 р. [16, с. 73–122]. У збірці вміщені уривки таких наукових і художніх творів: «Засади поезики (від “Ars poetica” Є. Маланюка до “Ars poetica” доби розкладеного атома)», «Екскурси в мистецтво», «Історіософічні етюди», «Доктор Серафікус», «Мої великодні (Із записок мандрівника)», «Передвеликоднє (Весна 1947 року)», «Болотяна Лукроза» (ідею публікації запропонувала В. Корпусова, а матеріали дібрав і впорядкував Р. Забашта).

Широке використання культурологічних контекстів в інтелектуальній прозі В. Домонтовича дослідила 2008 р. Світлана Білокінь на прикладі роману «Доктор Серафікус» [3, с. 242–247]. Авторка доводить, що насиченість історичними паралелями та мистецькими порівняннями з різними епохами, стилями, літературними, музичними творами й творами живопису виконує певну функцію відображення культурних реалій часу, зображених у романі. Проблеми бароко у творчості В. П. Петрова (Домонтовича), переважно крізь тему Сковороди, присвячено багато студій. Серед них розвідка Н. Пелешенко, у якій вона акцентує увагу на дослідженні В. Петровим теми Сковороди та розглядає поняття бароко в загальноприйнятій парадигмі [9]. Авторка торкається питання сприйняття культури бароко молодими київськими інтелектуалами 1910-х років, про що згадує В. Домонтович у творі «Болотяна Лукроза». Але вона не звернула уваги на наратив «посполите бароко», вписаний у цей твір. В. Брюховецький теж не звернув увагу на концепт «посполите бароко» у своїх студюваннях барокової теми в працях В. Петрова. Він сфокусувався на дослідженні ним постаті Сковороди, акцентував на бароковій мові творів Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Миколи Гоголя [4, с. 57–66]. У численних дослідженнях, що присвячені неокласикам у Баришівці, наратив «посполите бароко» також залишається непоміченим. Ігнорування цього явища призводить передовсім до збіднення, недооцінки суті бароко в розумінні В. Петрова. До наративу «посполитого бароко» у його творі «Болотяна Лукроза» в загальних рисах звернувся В. Андреев,

досліджуючи інтелектуальну біографію вченого [2, с. 28–29]. Не враховуючи історіософію В. Петрова як методологію контенту «посполитого бароко», В. Андреев вважає перебування вченого в Баришівці своєрідною довготривалою етнографічно-історичною експедицією, подорожжю в часі. Цей дослідник інтерпретує посполите бароко як етнографічно-історичне реліктове явище, що збереглося в «оазах», та протиставляє його бароковому стилю духовної української культури, так званому українському, або козацькому бароко часів Гетьманщини. В. Андреев зауважує, що В. Петров значно ширше тлумачить поняття «українське бароко». Терміном «посполите бароко» він окреслював не як певний стиль архітектури, живопису, літератури або музики (українське, або козацьке бароко), а як спосіб життя, особливості світосприйняття, світогляду українських козаків-ремісників XVII ст., котрі збереглися в таких «оазах», як Баришівка, до 20-х років XX ст.

Пропонуємо свою версію інтерпретації поняття «посполитого бароко» крізь призму (авто)біографії В. П. Петрова. Насамперед варто звернутися до деяких аспектів системного мислення вченого, завдяки яким постало його уявлення про посполите бароко. Ідеться про його прагнення до синтезу, випереджання часу. Не без підстав Ю. Шевельов (Шерех) характеризував В. Петрова як «прообраз науковця майбутнього»¹. У створенні тексту «посполитого бароко» важливу роль відіграла парадоксальність багатьох думок ученого, які різко відрізнялися від загальноприйнятих поглядів. Невипадково М. Зеров назвав В. Петрова «Доктором Парадоксом» [17, с. 149], а інтелектуали еміграційної української спільноти в американській зоні окупації Німеччини в 1940-х роках акцентували на багатстві думок діяча і його неохочості їх пояснювати, називаючи його «Менталітетом» [17, с. 55]. Усе це відобразилося на науковому наративі «посполитого бароко», який В. П. Петров (Домонтович) вписав в (авто)біографічний текст «Болотяна Люкроза. З приводу “Спогадів про неоклясиків” Юрія Клена. “Звено”, ч. 2, 3–4, 1946»². Варто наголосити, що твір має підзаголовок, який у перевиданні «Болотя-

¹ Шерех Ю. Віктор Петров, як я його бачив // Поза книжками і з книжок. Київ : Час, 1998. С. 18.

² Домонтович В. Болотяна Люкроза. З приводу «Спогадів про неоклясиків» Юрія Клена. «Звено», ч. 2, 3–4, 1946 // Рідне слово (Мюнхен-Фрайман). 1946. Ч. 9–10. С. 40–50.

ної Лукрози» в Україні 1992 р. та 2000 р. не було зазначено³. Таке скорочення назви твору зменшує її важливість і не враховує такого аспекту творчості В. П. Петрова (Домонтовича), як його швидка реакція на теми та проблеми, що їх порушували інші автори. Один із прикладів — публікація в тому ж 1946 р. розвідки щодо філософської статті Нормана Казнса про «несучасність сучасної людини», у якій В. Петров (В. Бер) розширює цю тему до свого історіософського розуміння епох в історії людства [13, с. 810–824].

Зазначимо, що для розуміння наукового тексту «посполите бароко» ми обмежимося розглядом лише деяких рис авторського почерку, оскільки повний їх аналіз не є метою цього дослідження. Однією з таких рис є те, що В. П. Петров (Домонтович) як учений європейського рівня поєднував науковий текст із художньо-літературним, а також здійснював зворотний прийом, як це робили деякі інтелектуали, наприклад Ф. Ніцше. Український учений вважав такий підхід до творчості ознакою нової доби ХХ ст. на противагу ХІХ ст.⁴. Вивчаючи творчість В. Петрова (Домонтовича), В. Брюховецький зауважив, що його проза часто посідає проміжне місце між дослідженням і художнім твором. «В літературні твори В. Петров нерідко вставляє не тільки динамічні есеїстичні вкраплення, але й, по суті, наукові міні-трактати. А в його наукових дослідженнях раптом ви-

³ Вважаємо, що, передруковуючи твори, треба дотримуватися першоджерела: повністю подавати назву твору, а якщо необхідно, указувати на зміну орфографії (наприклад, «Люкроза» змінено на «Лукроза»). Інші правки без згоди автора призводять до їх накопичування в подальших передруках, а це так само призводить до плутанини. Наведемо приклади. В альманасі «Хроніка-2000» (Київ : Довіра, 1992. Вип. 2. С. 102–116) у перевиданні «Болотяної Лукрози» немає підзаголовка, хоч є посилання на передрук твору з журналу «Рідне слово» (1946. Ч. 9–10). У літературно-художньому виданні «Дівчини з ведмедиком» (В. Домонтович. Дівчина з ведмедиком. Болотяна Лукроза / передм. В. Агеевої. Київ : Критика, 2000) твір «Болотяна Лукроза» опубліковано за нью-йоркським виданням: Домонтович В. Проза. Три томи / упоряд. Ю. Шевельов. Нью-Йорк : Сучасність, 1988. У київському виданні 2000 р. під однією назвою «Болотяна Лукроза» із додаванням цифри I та II опубліковано різні твори: «Болотяна Лукроза I» — це твір, який уперше надруковано в «Календарі-альманасу» (Авгсбург-Мюнхен, 1948), з назвою «Університетські роки», а «Болотяна Лукроза II» є твором «Болотяна Лукроза. З приводу “Спогадів про неоклясики” Юрія Клена. “Звено”, ч. 2, 3–4, 1946».

⁴ Шерех Ю. Віктор Петров, як я його бачив // Поза книжками і з книжок. Київ : Час, 1998. С. 23.

ринають свіжі художні образи» [4, с. 53–55]. Додомо, що до таких міні-трактатів належить текст про голод у Києві 1920 р., уписаний у твір «Болотяна Лукроза», про що йдеться далі. Ще однією рисою авторського почерку В. П. Петрова, яку він застосовував у наукових студіях і яка простежується в його творах протягом усього життя, було використання різних наук, щоб розв'язати одну конкретну проблему. Це впливало з його мислення проблемами, а не науками, із прагнення до синтезу⁵. Однією з таких проблем була проблема етногенезу, для розв'язання якої вчений виокремлював нову науку — етногенетику. Він визначав методологією цієї науки як етнософію, яка є складником історіософії. Розв'язання проблеми етногенезу вчений здійснював у міждисциплінарному науковому просторі, залучаючи історіософію, археологію, мовознавство, фольклористику, епіграфіку, історію, історичну географію, етнографію, статистику, палеоекологію, палеоекономіку. Особливою рисою авторського почерку В. Петрова є наявність другого плану в його творах, який є в підтексті і літературних, і наукових праць. Про наявність другого плану в письменника говорив Ю. Шевельов (Шерех), зауважуючи: «Повісті і оповідання Домонтовича можна читати просто як літературні твори. Але ще більшу приємність матиме той, хто зможе відкрити в них другий план — план алюзій і літературних ремінісценцій»⁶. Велике значення ця риса авторського почерку набувала в контексті радянського суспільства, де вона проявлялась у наукових творах В. Петрова, зокрема в його фундаментальній монографії «Етногенез слов'ян. Джерела, етапи розвитку і проблематика», опублікованій 1974 р. уже після смерті автора. У цій монографії в підтексті, поміж рядками проступає його нова «історична» теорія етногенезу та методологія, яка ґрунтується на його історіософії [8, с. 17–25]. Усі ці риси авторського почерку відображені в тексті «посполитого бароко».

У цьому тексті В. Петров, використовуючи сторінки (авто)біографії та спираючись на факти, передає зоровий образ, сутність посполитого бароко, а також умови, місце і час, за яких він побачив це явище своїми очима. У наративі про посполите бароко вчений

⁵ Шерех Ю. Віктор Петров, як я його бачив // Поза книжками і з книжок. Київ : Час, 1998. С. 117, 123.

⁶ Шерех Ю. Шостий у гроні. В. Домонтович в історії української прози // Поза книжками і з книжок. Київ : Час, 1998. С. 100.

обрав Баришівку як особливе місце, пов'язане з його (авто)біографією. Він пояснює свій вибір значенням цього містечка, яке стало початковим етапом формування групи неокласиків, до якої він також належав [6, с. 299], згадує й інші села, схожі на Баришівку. У цьому контексті поширення явища «посполитого бароко», описаного в «Болотяній Лукрозі», виходить за межі Баришівки й нагадує поширення гайдамаччини, про яку Тарас Шевченко писав у поемі «Гайдамаки». В. Петров, оцінюючи її значення, зазначив, що «це твір не епізодичного обсягу, а обсягу, де дана окрема подія, описана в поемі, переступає межі поодинокого і замкненого в собі факту» [10, с. 727].

Баришівка не залишилася поза увагою й інших неокласиків, які тут вчителювали. Про неї писали Юрій Клен, Микола Зеров, але їхнє сприйняття містечка відрізнялося від рецепції В. Петрова (Домонтовича). У своїх спогадах він наводив їхні думки і додавав, що до них потрібний коментар, продовжуючи розгортати свою тему «посполитого бароко».

Зазначимо, що термін «посполите бароко» — це неологізм, створений В. Петровим, що містить компонент «бароко» в загальноприйнятому значенні⁷. Учений коротко описав повернення баро-

⁷ Бароко нині вважають одним із культурно-мистецьких стилів середини XVI — першої половини XVIII ст. Зародившись в італійській та інших романських культурах, цей стиль вплинув на мистецтво Англії, Німеччини, Чехії, Польщі та ін. В епоху доби Просвітництва бароко охопило всі сфери духовної культури: архітектуру, музику, образотворче й декоративно-ужиткове, сакральне, садово-паркове мистецтво, літературу, театр. Бароко як ланка загальноєвропейської культури в XVII ст. досягло України переважно через Річ Посполиту і розвивалося тут до середини XVIII ст. Особливості стилю бароко проявилися в складності, динамічності композиції мистецьких творів, їх вибагливості, ошатності, підкресленій урочистості, пишноті, величі, декоративності, парадності, експресивності. Бароковій культурі були притаманні синтез мистецтв, розвиток різних видів і жанрів творчості. Нині існує поняття про добу бароко, людям якої притаманний бароковий стиль життя з їх світоглядом, світосприйняттям, ідеями, певними заняттями, розвагами, модою. В Україні бароко набуло загальноєвропейського барокового культурного досвіду, водночас зберігаючи українські культурні традиції. Якщо соціальним підґрунтям, носієм стилю бароко в Західній Європі була аристократична культура, то в Україні це була культура козацької старшини і вищого духовенства. Крім того, існувало «народне українське», «козацьке» бароко як стиль духовно-мистецької культури. Його

ко до свідомості українських інтелігентів у 10-х роках ХХ ст. Він зазначив, коли та завдяки діяльності яких учених (лекції, наукові дослідження, доповіді) та художників кияни здобули знання про мистецтво бароко у світовій культурі, зокрема й в українській, його прояв у Києві в XVII–XVIII ст. та про застосування митцями початку ХХ ст. барокових елементів у книжковій графіці, живопису. В. Петров згадав сприйняття бароко серед студентської молоді: «До розуміння бароко ми йшли од Вельфлінового “Ренесансу і бароко”, що в ті роки вийшов у перекладі на російську мову»; «Друга половина 10-х років пройшла під знаком захоплення бароко. Том грабарівської “Історії мистецтва”, малюнки Г. Лукомського в репродукціях листівок “Община св. Євгенії”, Нарбутівські барочні стилізації, зроблена ним обгортка “Нашого минулого”, студії й доповіді Ф. Ернста, Вс. Зуммера, Шульгина, Язловського, Жураковського, читані в семінарі проф. Г. Павлуцького, довгі мандрівки по Печерську і Подолу в розшуках барочних пам’яток, — були виявами цього культу. Але в сприйнятті бароко ніхто з нас не переступав за рамки естетичного переживання архітектурних пам’яток. Ми сприймали бароко як абстраговану форму архітектури <...> Ми звикли розглядати його з переднього фасаду. Ми вчилися бачити його в урочистій і мальовничій пишноті. Поняття про бароко пов’язувалося для нас з уявленням про столичне, великоміське бароко: Софія, перебудована Петром Могилою, Межигірський Спас, Мазепинський Микола, білий мережаний сон воріт Рафаїла Заборовського репрезентували для нас мистецький образ “українського барока” полковницьких, митрополичих і гетьманських фундацій. Ми ігнорували те, що не було “чистою формою» [6, с. 292–293]. Молоді інтелектуали уявляли «чисту форму» бароко як те, що проступає лише в архітектурі. Словосполучення «українське бароко», використане В. Петровим, стосувалося культури бароко, що існувала в Україні і мала свою специфіку, а не сучасного тлумачення «українського козацького бароко» як прояву духовно-мистецького стилю козацької культури.

носіями були козакі, причому не тільки козацька старшина й духовенство, а й нижчі верстви суспільства. Вони були творцями козацьких дум, козацьких пісень, козацьких танців, козацьких літописів, художнього гаптування, козацьких ікон, різьблених дерев’яних позолочених іконостасів. Наголосимо, що «народне українське», «козацьке» бароко як стиль духовно-мистецької культури в 20-ті роки ХХ ст. ще не було визначено.

Ентузіазм інтелектуалів щодо української архітектури бароко був припинений під час складних років визвольної боротьби України. Після перемоги більшовиків настали жахливі часи штучно створеного смертельного голоду, про який В. П. Петров знав із власного досвіду. Він згадує страшні ситуації, які пережив у різні часи і в різних місцях: «Я знаю голод Києва 20 року, голод міста й голод українського села 33 року, голод Харкова взимку 1942 року і Ляйпціга навесні 1945-го» [6, с. 282]. Але особливу увагу автор звертає на голод у Києві в 1920–1923 рр. В. Петров пояснює, що стан вмираючого від штучно створеного голоду Києва був результатом політики більшовиків: «Місто було ізольовано й замкнене. На шляхах під Києвом стояли “заградилівки”, що їх завданням було не допустити до Києва довозу продуктів, які були потрібні для фабричних центрів та армії і підлягали реквізиції на селі в порядку “продрозверстки”» [6, с. 282]. В. Петров описав картину того голоду, який одкривав «коштовні скарби своїх схованих таємниць». Вони, таємниці, полягали в тому, що біологічні, фізичні, психологічні почуття людей, їх ментальність парадоксально змінювалися під впливом голоду. До вмираючих від голоду живих істот, — чи то був поет В. Отроковський, який не витримав голодної катастрофічної зими 1919 р. і вмер весною того року [6, с. 270–271], чи то була собака, у якої від голоду зникло молоко і її цуценята померли, — В. Петров ставився з великим співчуттям; особливо близько до серця він сприймав загибель від голоду дітей — і людей, і тварин. Він писав: «Чи не здається вам, у загибелі малого є завжди якийсь присмак космічної несправедливості, однаково, чи це буде дитина, чи цуценя?! Голод приносив з собою дивне й незвичне почуття легкості. <...> Тіло вже втратило свою обважнілість, земну скупість; воно визволялося від тої інертної сили тяжіння, що її одкрив Ньютон, який звів її на ступінь всевладного тотального принципу. Доктрина ситих примусила нас повірити бюргерським істинам Фальстафів. Ми повірили, що рух — це механічний процес, і йти — це перемагати опір. Насправді, все було інакше: щоб іти — ні, не йти, а линути, — зовсім не треба було торкатись землі. Людське розчинялось у світлі. Хвилі ставали рухом уперед. Середньовіччя розповідає про це. Воно розповідає, як людина, перемігши земне тілесне тяжіння, здіймається над землею!.. Маячня?.. Побожна легенда? Міт? Голод розкривав нам доти незнане обличчя світу. І першим із цих чудесних дарів, що їх приніс голод, була легкість, ні з чим незрівнянна радість визволення від

тягара тіла» [6, с. 285–287]. Голод у Києві, про який згадував В. Петров, за його словами, був безпрецедентний у Європі. Він порівняв свій досвід голоду з явищем, описаним у європейській літературі — у романі Ж. Роденбаха «Мертвий Брюгге», який започаткував «літературну моду на міста, що вмирають» від голоду, та в новелі Кнута Гамсуна, яку вважають класичним твором про голод у європейській літературі. Унаслідок такого порівняння В. Петров дійшов висновку, що Кнут Гамсун «ніколи не голодував. Голод ніколи не одкривав для нього коштовних скарбів своїх схованих таємниць. Як і більшість людей, бажання їсти він приймав за голод. Письменник описував муку голоду, але він не знав одного й найголовнішого: він не знав того, що голодний не хоче їсти!..» [6, с. 281–282]. У такому визначенні найголовнішого в почуттях голодуючих демонструвалося парадоксальне мислення В. Петрова, а контент описаного ним голоду можна вважати класичним твором про голод, міні-трактатом, вписаним у «Болотяну Лукрозу» [6, с. 280–287]. У ньому наведено картину вмираючого міста, пояснено причину і наслідки голоду, на фактах описано фізичний і психічний стан здоров'я мешканців — людей і тварин, різні аспекти прояву голодування, які призводять до відчуття майже містичного прояву життя. Його В. Петров порівнює з таким самим відчуттям людей доби Середньовіччя й пояснює однакову причину цього явища. Залишаючись самим собою навіть у голодному Києві, письменник дозволяв собі жартувати: «Люди, — зауважував я, — колись про себе казали: “Голодний, як собака!”. Тепер прислів'я втратило свій сенс. Тепер про собак треба було б казати: “Голодний, як людина!”. Це згучало б правдивіше» [6, с. 285].

Вимушені самотужки боротися за виживання, жителі Києва, що вмирав від голоду, знаходили різні, кожен свій, спосіб виживання⁸. Одним із таких способів була втеча до сіл для вчителювання, оскільки там, на відміну від міста, було більше життя. Серед таких біженців був і В. Петров, який вчителював у Горобіївський семирічній школі Канівського повіту у 1920/1921 рр., а потім у новозаснованій гімназії в Баришівці Київського повіту в 1922/1923 рр. [1, с. 257]. Праця в селах, аналітичний розум, пильні спостереження дали йому змогу помітити нову історію сіл, у якій оживання сільського життя призвело до зміни свідомості селян, їхнього бажання мати сучасну

⁸ Полонська-Василенко Н. Київ часів М. Зерова та П. Филиповича // Хроніка-2000. Київ, 1993. Вип. 1–2 (3–4). С. 117–121.

кращу освіту і культуру: «Село хотіло мати свою школу й інтелігенцію, поставлену в матеріальну від нього залежність. Економічно дужче на даному етапі від міста, воно вже не задовольнялося народним учителем з освітою, щонайбільше, вчительської семінарії. Воно хотіло мати у себе на праці професорів Університету, найкращих педагогів, найталановитіших регентів і композиторів, театральні трупи, що їх постановки конкурували б з театрами великих міст» [6, с. 290–291]. В. Петров вважав, що таке бажання виникло внаслідок зміни свідомості селян у переломні 1914–1920 роки. Учений зазначив, що він спеціально не розглядає тему розвитку села, різні варіанти «спроби села ствердити себе в своїй особності», а обмежується загальними висновками: зменшення прямої та безпосередньої залежності села від міста призвело до його все більшої самодостатності та тенденції до автаркії. Село перебувало в процесі переходу від фази фрагментарності до свідомості себе як народної цілості, а в подальшому до свідомості себе як нації [6, с. 290].

Одним із сіл, де вчителював В. П. Петров, була Баришівка. Він сприймав її як велике козацьке старовинне село, де ще в 1922–1923 рр. зберігалися традиції посполитих козаків часів Гетьманщини. Це спостереження уможливило розуміння єдності в багатоманітності (*e pluribus unum*) українського бароко, що несподівано розкрилося у своєму архаїчному вияві. В. Петров розробив нову концепцію бароко, використовуючи принцип нерозривності, неподільності зв'язку між духовним і матеріальним проявом життя суспільства. За його переконанням, бароко — це стиль життя суспільства, який складається з двох частин, але утворює єдине ціле. Вхід в бароко з одного боку, «з переднього фасаду», відображав культурно-мистецький компонент стилю життя аристократії — козацької старшини і вищого духовенства. Для молодих інтелектуалів Києва її символом стала архітектура, яка, за образним визначенням ученого, була зорвим образом «мрії, втіленої в камінь». Вхід до явища бароко «з бічного входу», «через задні двері», вів до другого його компонента, до «реальної здійсненності, де життя виступало в усій аморфній і терпкій наготі елементарного», де воно було наповнено «суворою щоденною працею» нижчої верстви суспільства — посполитих козаків-ремісників. Цю реальність, другий компонент, учений назвав «посполитим бароко». Він згадував про своє відкриття так: «Чинбарська Баришівка, — це ж відкриті двері в бароко, в українське 17 сторіччя, в уклад побуту, що ніс усі відміни господарчих і соці-

альних традицій, які витворювались протягом століть» [6, с. 293]. Така Баришівка була, за його словами, «поворотом до старовини, втіленою в сучасність. З країни “естетичних переживань форми” ми потрапляли в країну реальної здійсненності, де життя виступало в усій аморфній і терпкій наготі елементарного... Ми входили — краще сказати: примушені були обставинами ввійти! — в минуле не через муровану браму Заборовського, а через задні двері. Не з фасаду, а з бічного входу. Ми досі знали старшинське бароко, тепер — посполите, козацько-ремісничче» [6, с. 293]. Отже, бароко, за В. Петровим, за часів Гетьманщини охоплювало не тільки культурно-мистецький духовний аспект життя аристократичної козацької старшинської верстви суспільства і вищого духовенства, а й матеріальну соціально-господарчу сферу життя нижчої верстви суспільства — посполитого козацтва. Цей компонент бароко був чинним до початку 20-х років ХХ ст. Варто зазначити, що, вживаючи термін «посполите бароко», учений свідомо обрав прикметник «посполите», а не «козацько-ремісничче», наголошуючи на екстраполяції посполитого бароко ХХ ст. до бароко часів Гетьманщини. Це наголошує зв'язок між сучасними традиціями козаків-ремісників Баришівки з традиціями козаків ХVІІ ст., які мали соціальний статус посполитих козаків, а також історичні зв'язки між Річчю Посполитою і Україною.

Отже, архаїка українського бароко як наукове відкриття В. П. Петрова виявлялася не лише в духовному житті баришівчан, про що свідчить діюча барокова церква Благовіщення, а, що головне, зберігалася в різних аспектах життя жителів Баришівки. Це було помітно в способі життя баришівчан, у їхньому статусі, побутовій культурі, у господарській діяльності окремої людини та господарчій спеціалізації села. Важливо зазначити, що В. Петров, згідно зі своєю концепцією, не пояснював барокові засади життя ні посполитих козаків часів Гетьманщини, ні баришівчан ХХ ст. Це залишилося поза рядками тексту про посполите бароко. Розуміння В. Петровим цього явища було уможливлено завдяки концепції історіософії, яка була методологією його наукових студій [8, с. 17–25; 4, с. 52]. Згідно з нею, учений розглядав культуру і мистецтво як відтворення дійсності в історичному контексті конкретної епохи відповідно до її ідеологічної системи та світогляду. За його переконанням, духовний прояв життя (культура, мистецтво) не може бути відокремленим від матеріального прояву життя, оскільки «жодне явище не існує само собою, але у взаємодії з суцільною єдністю цілого. Усе, що є,

є разом з усім. Людина, подія, процес, наукове відкриття, ліричний вірш належать цілому» [11, с. 884–893; 12, с. 929, 931]. Згідно з історіософським розумінням В. Петрова, барокові традиції баришівчан базувалися на засадах часів Гетьманщини, які полягали в контрастах та колізіях між людьми та зовнішнім світом. Принцип поєднання різних форм господарювання мешканців містечка відповідав принципу синтезу мистецтв, що був характерний для бароко. Факт того, що соціально-господарські козацькі традиції в Баришівці мають тривалу історію трьох століть, «інерцію віків», підтверджує історіософську тезу мислителя про те, що час не має творчої самодостатності [12, с. 810–824]. Це пояснює, чому в Баришівці, за згадкою В. Петрова, «ми оберталися в середовищі людей, які були такими самими, як і їх прадіди 300 років тому в 17 ст. Баришівка в недоторканій чистоті зберігала всі відміни 17 віку. Відміни певне були, але вони були неістотні» [6, с. 293–294].

В. П. Петров як учений докладно описав прояв посполитого бароко на основі своїх спостережень. Він використав метод прямого опису конкретних фактів для документування відкритого ним явища «посполитого бароко». Одним із найважливіших аспектів було збереження соціального статусу мешканців села протягом трьох століть. В. П. Петров зазначив: «Мешканці Баришівки писалися козаками, — номенклатура людності на Полтавщині, успадкована од колишнього поділу на полки!» [6, с. 292] Увага вченого зосередилася й на збереженні соціально-господарчих козацьких традицій. Він помітив, що господарська організація села відображала цехову структуру: «Як барочна церква Благовіщення, так і чинбарський промисел баришівчан засвідчували, що з XVII віку тут змінилося небагато. Інерція віків затримувала цеховий лад, за якого окреме село було окремим цехом. Баришівчани були чинбарями, діхтярвці — гончарями. Розчленування промислів відповідало особності окремих сіл» [6, с. 292]. Учений зафіксував збереження етнографічних традицій козацької культури часів бароко в способі світосприйняття, побуті, стилі життя, що характеризувався престижною освітою, невтомною працею, обов'язком захисту Батьківщини. В. П. Петров побачив у стилі життя баришівчан, починаючи від часів Гетьманщини і до періоду їх розкуркулювання більшовиками, вікову традицію заможного життя, яка була притаманна козакам. Заможне життя здобувалося важкою наполегливою працею усієї родини, насамперед батьком, який слугував за приклад для всієї родини. Козаки воло-

діли господарськими навичками і вміли адаптуватися до несприятливих географічних умов, поєднуючи землеробство з ремісництвом різних видів.

Наявність збережених традицій XVII ст. В. Петров ілюструє за допомогою прикладу багатодітної родини Цвіркунів, у якій він квартирував і тому мав можливість зблизька спостерігати за нею. Незначні відмінності, про які йшлося, стосувалися конкретики життя молодого покоління: вибору навчального закладу для отримання престижної освіти, способу захисту батьківщини та долі молоді, пов'язаної з участю у війнах, а також у виборі художньої літератури для читання. Якщо в XVII ст. сини козаків навчалися в престижній Києво-Могилянській Академії, то сини Цвіркуна отримали іншу освіту, престижну для свого часу: «Один служив телефоністом на залізниці, а другий закінчив переяславське реальне училище. Замість риторики й філософії, він студіював диференційне числення й, замість підрясника та скуфейки, носив чорну блузу, підперезану ремнем з бляхою й літерами на ній “П.Р.У.”, і фуражку з жовтим кантом. Була війна. Скінчивши реальну школу, замість вступити до Політехніки й стати інженером, він потрапив до школи прапорщиків; звідтіля на фронт, з фронту “імперіалістичної” війни на фронт “громадянської”, а тоді в еміграцію». Другий син «зазнав долі свого брата». «Старша донька — красуня — була заміжня за місцевим баришівським чинбарем, багатієм Артюхом. При батьках лишалися три хлопці й мала дівчинка, що стрибала, співала й вчила напам'ять тичининський віршик “Осінь”. Він подобався їй» [6, с. 294]. Ще одну незначну відмінність від XVII ст. в етнографічному аспекті В. Петров помітив у побудові дому Цвіркунів, який був зведений за новим зразком. Однак новий будинок не змінив давніх традицій господарів. Родина за давнім звичаєм мешкала в одній кімнаті — кухні, а в інших кімнатах вони не жили. У цих нежилих кімнатах були нафтові лампи, але на кухні родина користувалась каганцем. «Хоч дім у Цвіркунів уже не був “давньою і тісною” хатою, а був побудований на модерний, міський зразок, з кількома кімнатами, дерев'яною підлогою, дверима, пофарбованими білою фарбою, та під зеленими бляшаним дахом, але родина, як і давніше, містилась в одній хаті, в кухні. Дітям або стелили соломку долі, або, коли було холодніше, вони спали на печі в просі. Господиня спала на лежанці. Господар і старший з синів клалися на лавці, вкриваючись кожухом» [6, с. 297]. У садибі Цвіркунів В. Петров бачить ще одну етнографічну тради-

цію збереження старого козацького ладу: «У дворі в Цвіркунів коло ганку хати росла яблуня. Під навісом стояли гринджоли з різбленою спинкою і лежали мережані ярма. Воли, висунувши з повітки морди, з лагідним і великодушним спокоєм жували свою жвачку. У ті баламутні роки господарі в себе на господарстві тримали, щоб уникнути реквізиції, не коней, а волів. Частіше навіть воликів» [6, с. 296]. Життя родини Цвіркунів проходило за «віковою баришівською традицією, що ще до козацьких часів сходила». Воно було «сутужне й ошадне, і добробут був придбаний упертою й невсипущою працею» всієї родини, насамперед її батьком. В. Петров розкриває індивідуальний образ сучасного йому козака Цвіркуна, що був живим нащадком стилізованого літературного образу козака часів Гетьманщини, якого створив Микола Гоголь у творі «Тарас Бульба». Учений порівнює їх: «Худорлявий, середнього зросту, з розтріпаною борідкою, з червоними від постійної безсонної нічної роботи очима, Цвіркун був непоказний, але “битися з синами навкулачки”, за довільною стилізацією XVII віку у письменника (Миколи Гоголя. — В. К.), він не став би. Для цього він був надто “поважний і крутий”. Так, це сказано у поемі влучно. Я не назвав би Цвіркуна в родинній обстанові суворим “отцем фамілії”. Його родинна “крутість” була господарською крутістю, дисциплінованістю труда, що не знав перебоїв» [6, с. 295]. Цвіркун був одночасно хліборобом і ремісником: чинбарем, шевцем та продавцем свого товару. Він працював з надривом, надзвичайно наполегливо, віддаючи себе повністю цій праці. «Усю працю виконувано силами членів родини. Жадних наймитів у Цвіркунів не було. Усе робили самі. І, насамперед, батько. Цвіркун мав хоч і не багато землі, але мав. У кожнім разі, він мав її стільки, що міг упоротися з нею власними руками. Сільське господарство не було основою “економії” Цвіркунів. Густа заселеність, поліський болотяний ландшафт, бідні ґрунти зробили з хліборобства додаток до хатнього промислу. Тим-то хлібороби, що не були ремісниками, були бідні; хлібороби-ремісники були заможні. За віковою баришівською традицією, що ще до козацьких часів сходила, Цвіркун був одночасно хлібороб і ремісник. Саме чинбар. Чинбарював. Купував шкіри і чинив. З вичинених шкір шив чоботи. Був швець. Чинбарство з’єднував з шевством. В неділю він ніс пошиті за тиждень чоботи на базар. <...> ...я бачив мого господаря, як він, обвішаний чобітьми стояв на широкому пісковатому майдані, в гурті інших баришівських чинбарів і шевців; пара або дві чобіт висіли йому через

плече і ще пара на руці» [6, с. 295–296]. У родині Цвіркунів хтось із синів мав наслідувати батька і з дитинства привчатися до праці, вивчаючи ремесло чинбарства. Вичиняти шкіру вола, зчищати з неї пліву і руду шерсть, батьку допомагав син, підліток 12-річний Володька, «хлопчик, з правильними й гарними рисами ясного обличчя, що ними він скидався на маму» [6, с. 296]. Чинбарили на тій частині садиби, де росла калина на болотяному ґрунті, де стояв сарайчик, а «у великому залізному казані, в розчині дубового екстракту, кислі блідаво сині, вкриті слизью шкіри». «Почорнені шкіри, нагадуючи розтятих черепах, сушилися у дворі на дошках, притулених до стіни хати» [6, с. 296]. В. Петров наголошує невтомну щоденну, багатогодинну працю Цвіркуна, яку він бачив і чув крізь тонку стінку хати: «Хліборобству і чинбарству, роботі поза хатою, був приділений день, на шевство припадали вечір і ніч». Цвіркун шив чоботи, коли вже закінчувалися хліборобські справи, довгими осінніми і зимовими вечорами і пізніми ночами. Він працював у куті кухні за маленьким столиком зі шевським приладдям, сидячи на низькому стільці, при похмурому світлі маленької лампочки із закопченим склом, яке вже лопнуло і було заліплене папірцем. В. Петров спостерігав, що «на відпочинок господар давав собі лише кілька годин, три-чотири». Із раннього вечора до пізньої ночі було чути стук молотка, яким Цвіркун забивав цвяшки в підшву чобота. Під цей ритмічний стукіт В. Петров засинав і прокидався. «Уже десь о 4–5-й годині ранку стук молотка, почутий скрізь млосну оболонку сну, стверджував, що трудовий день у родині Цвіркунів почався» [6, с. 297].

В. Петров ставився з емпатією до Цвіркунів. Невтомна козацька праця цієї родини, а насамперед її батька, надихала автора, слугувала йому за приклад: «Я думав про своє марнотратство часу, про те, скільки можна б було зробити, якщо працювати над книгами й рукописами з тією ж упертою ревністю, як це робив господар!.. Признаюсь: я заздрив!» [6, с. 297]. Ці думки і настрої Віктора Петрова не канули в Лету. Вони стали для нього настановою в праці до останнього подиху в прямому сенсі слова. Він пішов із життя, працюючи за столом над версткою своєї монографії «Етногенез слов'ян» [7, с. 69].

Отже, наратив «посполите бароко» розглядаємо як культурологічний текст. Наукове відкриття В. П. Петровим цього явища відображає риси його особистості: аналітичний розум, наукову спостережливість, інтелект, глибину мислення. Посполите бароко як

складник бароко увиразнює сучасні уявлення його про зміст. Живий приклад посполитого бароко, уособлений селянами Баришівки 1920–1923 рр., позитивно вплинув на життя і творчість ученого, на його неймовірну працездатність, на прагнення до синтезу. Вплив посполитого бароко спонукав В. П. Петрова (Домонтовича) до створення великої інтелектуальної спадщини, яка дотепер так само, як і його біографія, залишається недостатньо досліджена.

1. Абашина Н., Корпусова В. Невідомі сторінки біографії археолога В. П. Петрова // Археологічні студії. Київ–Чернівці, 2008. Вип. 3. С. 252–267.
2. Андреев В. Віктор Петров. Нариси інтелектуальної біографії вченого : монографія. Дніпропетровськ : Герда, 2012. 476 с.
3. Білокінь С. Відображення соціологічних, культурологічних та психологічних концепцій початку ХХ століття в інтелектуальному романі Віктора Петрова-Домонтовича «Доктор Серафікус» // Вісник Львівського університету. Серія філол. Львів, 2008. Вип. 44, ч. I. С. 242–247.
4. Брюховецький В. Віктор Петров: верхі долі — верхи і долі : монографія. Київ : Темпора, 2013. 168 с.
5. Глінянович К., Крупа П., Маєвська Й. Віктор Петров: мапування творчості письменника // Віктор Петров: мапування творчості письменника / ред.: К. Глінянович, П. Крупа. Kraków : Universitas, 2020. С. 9–21.
6. Домонтович В. Болотяна Лукроза (II) // Домонтович В. Дівчина з ведмедиком. Болотяна Лукроза : роман, оповідання та нариси. Київ : Критика, 2000. С. 280–300.
7. Корпусова В. «Третє» життя В. П. Петрова: «Він був людиною покликання, а не визнання» // Слово і Час. 2002. № 10. С. 69–74.
8. Корпусова В. В. Петров (Домонтович): етногенетика як свобода самовиявлення // Слово і Час. 2002. № 10. С. 17–25.
9. Пелешенко Н. Дискурс бароко у творчості Віктора Петрова-Домонтовича // Медієвістика : зб. наук. ст. / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка, Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2006. Вип. 4. С. 162–184. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/513> (дата звернення: 15.02.2023).
10. Петров В. Тарас Шевченко як поет нації : (До 85-ліття з дня його смерті) // Петров В. Розвідки : [в 3 т]. Т. 2 / упоряд., передм. та прим. В. Брюховецького. Київ : Темпора, 2013. С. 719–734.
11. Петров В. Екскурси в мистецтво. Про домо суа. Децо про методу // Петров В. Розвідки : [в 3 т]. Т. 2 / упоряд., передм. та прим. В. Брюховецького. Київ : Темпора, 2013. С. 884–893.

12. Петров В. Історіософічні етюди // Петров В. Розвідки : [в 3 т]. Т. 2 / упоряд., передм. та прим. В. Брюховецького. Київ : Темпора, 2013. С. 914–935.
13. Петров В. Наш час, як він є : (З приводу статті Нормана Казнса «Несучасність сучасної людини». – The Saturday Review of Literature. New York. Neue Auslese V. 1946) // Петров В. Розвідки : [в 3 т]. Т. 2 / упоряд., передм. та прим. В. Брюховецького. Київ : Темпора, 2013. С. 810–823.
14. Руденко С. В. Філософія культури Віктора Петрова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. Київ, 2005. Вип. 73–75. С. 66–71.
15. Руденко С. В. Філософські погляди В. П. Петрова : монографія. Київ : Парапан, 2008. 133 с.
16. Забашта Р. Спадщина // Студії мистецтвознавчі. Образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво. Київ, 2005. Ч. 1(9). С. 73–122.
17. Шевельов (Шерех) Ю. В. Я – мене – мені... (і довкруги) : у 2 т. Т. 2. В Європі. Харків ; Нью-Йорк : Березіль, 2001. 303 с.

REFERENCES

1. Abashyna, N., & Korpusova, V. (2008). Nevidomi storinky biohrafii arkheoloha V. P. Petrova [Unknown pages of archeologist Viktor Petrov's biography]. *Arkheolohichni Studii*, 3, 252-267. [In Ukrainian].
2. Andrieiev, V. (2012). *Viktor Petrov. Narysy intelektualnoi biohrafii vchenoho [Viktor Petrov. Essays of the scientist's intellectual biography]*. Dnipropetrovsk, Ukraine: Herda. [In Ukrainian].
3. Bilokin, S. (2008). Vidobrazhennia sotsiolohichnykh, kulturolohichnykh ta psyholohichnykh kontseptsii pochatku 20 stolittia v intelektualnomu romani Viktora Petrova-Domontovycha "Doktor Serafikus" [Reflection of sociological, cultural studies and psychological concepts of the beginning of the 20th century in the intellectual novel of Viktor Petrov-Domontovich "Doctor Serafikus"]. *Visnyk Lvivskoho Universytetu. Serii Filolohichna*, 44(1), 242-247. [In Ukrainian].
4. Briukhovetskyi, V. (2013). *Viktor Petrov: Verkhny dolu – verkhny i dolu [Viktor Petrov: Tops of fate – ups and downs]*. Kyiv, Ukraine: Tempora. [In Ukrainian].
5. Glinianovych, K., Krupa, P., Maievska, Y. (2020). Viktor Petrov: Mapuvannia tvorchosty pysmennyka [Viktor Petrov: Mapping the writer's creativity]. In K. Glinianovych, P. Krupa (Eds.). *Viktor Petrov: Mapuvannia tvorchosty pysmennyka [Viktor Petrov: Mapping the writer's creativity]* (pp. 9-21). Kraków, Poland: Universitas. [In Ukrainian].
6. Domontovych, V. (2000). Bolotiana Lukroza (II) [Swamp Lukroza (II)]. In V. Domontovych. *Divchyna z vedmedykom. Bolotiana Lukroza: Roman*,

- opovidannia ta narysy [Girl with a bear. Swamp Lukroza: Novel, short stories and essays]* (pp. 280-300). Kyiv, Ukraine: Krytyka. [In Ukrainian].
7. Korpusova, V. (2002). "Tretie zhyttia" V. P. Petrova: "Vin buv liudynoju poklykannia, a ne vyznannia" ["The third life" of V. P. Petrov: "He was a man of calling, not of recognition"]. *Slovo i Chas*, 10, 69-74. [In Ukrainian].
 8. Korpusova, V. (2002). V. Petrov (Domontovych): Etnohenetyka yak svoboda samoviyavlennia [V. Petrov (Domontovych): Ethnogenetics as freedom of self-expression]. *Slovo i Chas*, 10, 17-25. [In Ukrainian].
 9. Peleshenko, N. (2006) Dyskurs baroko u tvorchosti Viktora Petrova-Domontovycha [Baroque discourse in the work of Viktor Petrov-Domontovych]. *Mediievistyka*, 4, 162-184. Retrieved from <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/513> [In Ukrainian].
 10. Petrov, V. (2013). Taras Shevchenko yak poet natsii (Do 85-littia z dnia yoho smerti) [Taras Shevchenko as the nation's poet (To the 85th anniversary of his death)]. In V. Petrov. *Rozvidky [Investigations]* (V. Briukhovetskyi, Comp., Vol. 2, pp. 719-734). Kyiv, Ukraine: Tempora. [In Ukrainian].
 11. Petrov, V. (2013). Ekskursy v mystetstvo. Pro domo sua. Deshcho pro metodu [Excursions in art. About domo sua. Something about the method]. In V. Petrov. *Rozvidky [Investigations]* (V. Briukhovetskyi, Comp., Vol. 2, pp. 884-893). Kyiv, Ukraine: Tempora. [In Ukrainian].
 12. Petrov, V. (2013). Istoriosofichni etyudy [Historiosophical sketches]. In V. Petrov. *Rozvidky [Investigations]* (V. Briukhovetskyi, Comp., Vol. 2, pp. 914-935). Kyiv, Ukraine: Tempora. [In Ukrainian].
 13. Petrov, V. (2013). Nash chas, yak vin ye (Z pryvodu statti Normana Kaznsa "Nesuchasnist suchasnoi liudyny". – The Saturday Review of Literature. New York. Neue Auslese V. 1946) [Our time as it is (About the article by Norman Cousins "The non-modernity of modern man". – The Saturday Review of Literature. New York. Neue Auslese V. 1946)]. In V. Petrov. *Rozvidky [Investigations]* (V. Briukhovetskyi, Comp., Vol. 2, pp. 810-823). Kyiv, Ukraine: Tempora. [In Ukrainian].
 14. Rudenko, S. V. (2005). Filosofiia kultury Viktora Petrova [Viktor Petrov's philosophy of culture]. *Visnyk Kyivskoho Natsionalnoho Universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Filosofiia. Politolohiia*, 73-75, 66-71. [In Ukrainian].
 15. Rudenko, S. V. (2008). *Filosofski pohliady V. P. Petrova [Philosophical views of V. P. Petrov]*. Kyiv, Ukraine: Parapan. [In Ukrainian].
 16. Zabashta, R. (2005). Spadshchyna. [Heritage]. *Studii Mystetstvoznavchi. Obrazotvorche ta Dekoratyvno-Uzhytkove Mystetstvo*, 1(9), 73-122. [In Ukrainian].
 17. Shevelov (Sherekh), Yu. V. (2001). *Ya – mene – meni... (i dovkruhy) [I – me – me... (and all around)]* (Vol. 2). Kharkiv, Ukraine; New York, NY: Berezil. [In Ukrainian].

Рукопис одержано 21.01.2023

Valentyna KORPUSOVA, Ph.D. (History), Senior Research Associate, Institute of Archeology of the NAS of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

Pages of Viktor Petrov's (Domontovych's) (auto)biography from the perspective of the author's text on Pospolite Baroque.

This study aims to explore the narrative of "Pospolite Baroque" through the prism of the (auto)biography of the prominent Ukrainian thinker, scholar, writer, Doctor of Philological Sciences, and professor V. P. Petrov (Domontovych) (1894-1969), which he incorporated into his literary work "Bolotyana Lukroza" according to his authorial style, and to determine the influence of Pospolite Baroque on the author. *The methodological foundations* of this research are based on V. P. Petrov's (Domontovych's) historiosophical concept. *The scientific novelty* of this work is in the interpretation, through the prism of V. Petrov's (auto) biography, of the Hetmanate traditions preservation phenomenon in the routine life of the peasants of Baryshivka and other villages in 1921-1923 as his scientific and cultural discovery, which he called "Pospolite Baroque". This research explores the scientific text on Pospolite Baroque at the intersection of various humanities. The methodological basis of the study is rooted in V. Petrov's historiosophical concept. It has been demonstrated that Pospolite Baroque is an integral component of the baroque, encompassing V. Petrov's combination of the material, socio-economic dimension of the lower strata of Ukrainian society – the common Cossacks – and the cultural-artistic dimension of the upper strata – the Cossack elite and higher clergy. The influence of Pospolite Baroque on the author is also shown. *Conclusions.* The narrative of "Pospolite Baroque" is considered a culturological text. V. P. Petrov's scientific discovery of Pospolite Baroque reflects the characteristics of his personality, such as analytical thinking, scientific observance, intellect, and systematic thinking. Pospolite Baroque, as a part of the baroque, delves deeper into contemporary understandings of baroque content. The vivid example of Pospolite Baroque, represented by the peasants of Baryshivka from 1920 to 1923, had a positive impact on the life and creativity of the scholar, fueling his incredible productivity and his scientific aspiration for synthesis. The influence of Pospolite Baroque stimulated V. P. Petrov (Domontovych) to create a significant and unparalleled intellectual legacy, which remains insufficiently explored and discovered, just like his biography.

Key words: Viktor Platonovych Petrov, V. Domontovych, Baroque, Pospolite Baroque, "Bolotyana Lukroza", intellectual / scientific (auto)biography, Hetmanate.